

Eindverslag MSF-subsidie

Datum	13 maart 2023
Naam	Jeroen van Ravenhorst
Studie	MA Linguistics (research), 2e jaar
Periode van de reis	15 december 2022 - 18 januari 2023
Reisbestemming	Ethiopië
Doel van de reis	Onderzoek

1. Doel van het project

[Wat ging je doen/onderzoeken? Hoe past het in je studie?](#)

Ik ben naar zuidelijk Ethiopië geweest, naar het gebied waar de Hamar wonen, om in het kader van mijn research-masterscriptie Linguistics te onderzoeken hoe de Hamar naar hun dieren communiceren. Dit heb ik gedaan door in een afgelegen dorpje in de bergen bij een Hamar familie te verblijven en daar audio- en video-opnames te maken van de dagelijkse interactie van de Hamar met hun dieren. Dieren zoals koeien, geiten, schapen en kippen zijn overal aanwezig en zijn niet weg te denken uit het leven van de Hamar. De hele dag door vindt er interactie plaats met de dieren.

Het project sluit goed aan op mijn research master, aangezien een belangrijke focus van het programma is “het ontwikkelen van het vermogen om origineel en innovatief onderzoek te doen”. Met dit project heb ik deze doelen in de praktijk kunnen brengen. Veldwerk staat aan de basis van elk taalkundig onderzoek, en het onderwerp dat ik heb gekozen is zonder twijfel innovatief. Het is een onderwerp wat nog zeer onderbelicht is in de wetenschap. De antropologisch taalkundige aanpak die ik neem om de speciale interactie met dieren in de Hamar maatschappij te beschrijven zal een waardevolle bijdrage aan de wetenschap opleveren.

Onderzoeksvraag:

Hoe communiceren de Hamar naar hun dieren?

Deelvragen:

1. Welke roepen, aansporingen en commando's worden gebruikt richting dieren?
2. Welke communicatieve functies vervult diergerichte spraak bij de Hamar?

3. In welke taalkundige categorieën (bijv. gebiedende wijzen, aanspreekvormen, tussenwerpsels) is de diergerichte spraak in te delen?
4. Welke paralinguïstische elementen (bijv. fluittonen en kliks) worden gebruikt in de communicatie naar de dieren?
5. Welke gebaren en welk stemgebruik gaat gepaard met de diergerichte communicatie?
6. Bestaat er een verschil in hoe Hamar mannen spreken tegen hun favoriete dier (*erra waaki*) ten opzichte van ander vee?

2. Resultaat van het project

Wat heeft het opgeleverd? Welke dingen heb je geleerd? Wat is de (voorlopige) conclusie van je onderzoek?

Het onderzoek heeft een schat aan data opgeleverd. De Hamar leven de hele dag door tussen en met de dieren, en gedurende de dag vinden er verscheidene activiteiten plaats waar op conventionele manier naar de dieren toe wordt gecommuniceerd:

1. Het vrijlaten van de geiten uit hun kraal, waarbij de lammetjes van de geiten moeten worden gescheiden omdat zij wel binnen de kraal moeten blijven.
2. Het hoeden van de kudde geiten, koeien, of schapen in de bergen, om ze naar plekken te brengen waar veel te eten is voor ze. Hierbij moet de herder de kudde over de juiste weg leiden door moeilijk terrein en de dieren roepen wanneer er voedsel beschikbaar is. Wanneer twee kuddes elkaar tegen het lijf lopen, moet de herder zorgen dat de kuddes niet mengen.
3. Het ploegen van de akker met behulp van twee stieren. De ploeger moet onder andere d.m.v. commando's de stieren continue aansturen.
4. Het aansturen van ezels bij het vervoeren van goederen.
5. Het melken van de koeien en geiten.
6. Het laten drinken van de dieren.
7. Het wegjagen van dieren uit ongewenste plekken.
8. Het roepen van vermiste dieren.

Omdat mijn onderzoek voornamelijk beschrijvend van aard is, is het lastig om 'conclusies' op te stellen. Wat ik wel in ieder geval heb gevonden, is dat de Hamar een zeer uitgebreid systeem van commando's, roepen, aanspreekvormen, kliks en fluittonen hebben om naar de dieren te communiceren. Het is zeer conventioneel, wat wil zeggen dat al deze communicatiemiddelen systematisch zijn, zijn aangeleerd en gedeeld worden binnen de sprekersgemeenschap.

Wat ik ook heb ontdekt, is dat de ploeg-commando's niet in het Hamar zijn, maar juist in het Amhaars, de nationale taal uit het noorden van Ethiopië. Zelfs Hamar mensen die verder geen woord Amhaars spreken, sturen de ossen op de akker aan in het Amhaars. De verklaring hiervoor is dat de Hamar traditioneel enkel herders zijn, en dat akkerbouw recent is overgewaaid uit het noorden van het land. Hierbij zijn de Amhaarse commando's aan de ossen telkens bewaard gebleven wanneer deze technologie van cultuur op cultuur werd doorgegeven tot het bij de Hamar terechtkwam.

3. Wetenschappelijke relevantie

Mijn onderzoek levert een bijdrage aan het begrijpen van de manier waarop herderssamenlevingen samenleven met hun vee. Het pakt de mens-dier interactie aan vanuit een tot op heden onderbelichte taalkundige hoek. Hiermee is het een waardevolle aanvulling op onderzoek naar mens-dier interactie vanuit andere wetenschappelijke disciplines, zoals de antropologie, ecologie, sociologie, dierpsychologie en (gedrags)biologie.

Ook complementeert mijn onderzoek dat van mijn begeleider, [Dr. Sara Petrollino](#). Zij heeft afgelopen jaar met haar [Veni beurs](#) onderzoek gedaan naar het complexe systeem van kleurentermen voor koeien en geiten bij de Hamar. Dit systeem speelt ook een cruciale rol in de naamgeving van koeien en geiten. Hiermee raakt het aan mijn onderzoek, wat zich onder andere bezig houdt met de aanspreekvormen voor deze dieren. Ten slotte verbreedt het ons begrip van de rol van dieren in de maatschappij en cultuur van de Hamar.

4. Locatie

[Waarom hierheen? Wat was de persoonlijk en wetenschappelijke meerwaarde?](#)

Veldwerk op locatie een absolute vereiste voor het uitvoeren van mijn onderzoek. Een onderzoek van dit soort was nergens anders mogelijk geweest, dan in het gebied van de Hamar sprekers.

5. Ervaring van de reis

[Hoe heb je je reis ervaren? Wat heeft het je persoonlijk gebracht?](#)

De reis is voor mij persoonlijk een onvergetelijke ervaring geweest. Het was voor mij de allereerste keer dat ik naar Afrika ging, en ik wist niet goed wat ik kon verwachten. Ik ben er met een open instelling ingegaan, en toen ik daar eenmaal was, viel alles op zijn plek. Ik heb een totaal andere wereld kunnen ervaren, met mezelf daar middenin. Het heeft me veel geleerd over hoe de Westerse wereld die ik gewend ben zich verhoudt tot de omstandigheden die ik aantrof in Ethiopië. De

Hamar hebben mij een leven laten zien van zelfredzaamheid en veerkracht in deze moeilijke tijden van droogte. De Hamar hebben mij laten zien hoe creatief ze omgaan met de weinige middelen die ze hebben, en hoe ze in eenheid leven met de natuur.

In een paar weken tijd heb ik veel vrienden gemaakt en hechte banden opgebouwd met de mensen in het bergdorpje bij wie ik woonde. Ik had van tevoren niet verwacht dat iedereen mij zo warm zou verwelkomen en zoveel interesse in mij zou tonen. Ik heb volop genoten van elk moment in het dorp en ik heb er de tijd van mijn leven gehad. Dit alles ondanks dat ik een aantal keer flink ziek ben geweest. Ik heb vijf keer een dag flinke diarree gehad, ben een keer flauwgevallen, heb overgegeven, en had een vervelende verkoudheid en een paar bloedneuzen tijdens de reis (vanwege de hoogteverschillen en een behoorlijk slaaptkort).

Ik kon goed overweg met iedereen die ik ontmoette, ondanks de taalbarrière. In het afgelegen bergdorp waar ik voornamelijk verbleef, was ik voor veel mensen de eerste buitenlander die ze ooit zagen. Toch wel een heel aparte ervaring, maar iedereen was zo open en aardig tegenover mij, juist ook de kinderen. De Hamar en ik hebben elkaar altijd met respect behandeld en veel wederzijdse interesse getoond.

[Als je één ding zou moeten noemen, welke moment of ervaring heeft het meeste indruk op je achtergelaten?](#)

Zonder twijfel de slachting van een geit op oudejaarsavond. Otolo (mijn informant) en ik gingen op bezoek bij een oom van hem in een ander dorp om daar een paar dagen te slapen. Zoals traditie is bij de Hamar wanneer je logees ontvangt, wordt er ritueel een geit geslacht voor de gasten. Ik mocht dit van dichtbij meemaken, en onze gastheer bood me zelfs aan om geitenbloed en maagsap te drinken. Ik heb dit helaas moeten afwijzen, maar ik waardeerde het gebaar enorm!

[Zou je een buitenlandervaring aanraden aan andere studenten?](#)

Ik zou het sterk aanraden, maar ik moet erbij zeggen dat een reis zoals deze zeker niet voor iedereen is weggelegd. Je moet tegen een stootje kunnen, en overal open voor staan. Want je comfort-zone, die laat je achter in Nederland.

[Hoe heeft de subsidie bijgedragen aan deze buitenlandervaring?](#)

Gezien de totale kosten die ik aan de reis heb gemaakt, is het met dank aan de LISF en MSF subsidie uiteindelijk een financiële meevaller geweest. Ondanks de subsidie heb ik een groot deel toch uit eigen zak moeten betalen. Maar dankzij steun van LUF en MSF heb ik weinig zorgen gehad over geld, en heb ik de absolute focus kunnen houden op mijn onderzoek zonder dat ik werd tegengezeten door grote financiële tekortkomingen.

6. Toekomstplannen

Wat wil je met/na je studie gaan doen? Hoe heeft de reis daaraan bijgedragen c.q. heeft de reis daar nog verandering in gebracht?

Deze reis heeft me duidelijk gemaakt dat veldwerkonderzoek echt iets voor mij is en dat ik dit in de toekomst zeker nog vaker wil doen, en voor langere tijd. Het onderzoek dat ik heb gedaan naar mens-dier communicatie is iets wat in de kinderschoenen staat en mijn veldwerk heeft laten zien hoe productief onderzoek op dit gebied is. Er is nog zoveel te ontdekken, dus als de kans zich voordoet, zou ik me hier verder in willen specialiseren.

Bijlagen

Bekijk hier een selectie van de foto's van mijn reis met bijschriften:

<https://sites.google.com/view/msf-jeroenvanravenhorst/>

Hier een selectie van 15 foto's van mijzelf in actie:

<https://photos.app.goo.gl/BnJKW6xZzimMRXFG6>

Hier een volledig album met foto's van de reis:

<https://photos.app.goo.gl/i1NvCpHXUuRV4aKF9>

In de video die hieronder is te downloaden is te zien legt mijn hoofdinformant Otolo mij in het Engels (en een beetje Hamar) uit hoe de ossen hun naam krijgen:

<https://we.tl/t-KQ2ZIng31y>

Of bekijk de video hier als de WeTransfer link is verlopen:

https://www.youtube.com/watch?v=o6g5_e8rYA4

Extra

Naar aanleiding van mijn veldwerkonderzoek heb ik voor de TWISTER (het blaadje van Studievereniging T.W.I.S.T.) een stuk geschreven over mijn veldwerkervaring:

[Fieldwork in Ethiopia \(Jeroen van Ravenhorst\).pdf](#)